09/09/2019

Η ιστορία του ενοριακού ναού Αγίου Αθανασίου ξαναγράφεται

/ Παιδεία και Πολιτισμός

«...Εκινήθην αμέσως κατ' αυτών (Τούρκων) και αφού καθ' οδόν εφόνευσα τινάς, επολιόρκησα τους λοιπούς εντός της εκκλησίας ο Αγιος Αθανάσιος και εντός αυτής ετελεύτησαν άπαντες διά του πυρός... διότι μήτε να υποταχθούν ηθέλησαν, μήτε μετεμελήθηκαν δι' όσα κακά έπραττον, αλλ' επέμενον υβρίζοντες και βεβηλούντες τον ναόν του Θεού, οι αντίθεοι...»

Η επιστολή προς τους Αγιορείτες μοναχούς που έγραψε ο αγωνιστής οπλαρχηγός Τσάμης Καρατάσος στις 6 Απριλίου του 1854 είχε περισσότερο εξομολογητικό χαρακτήρα. Λίγες ώρες νωρίτερα, ξεκινώντας την επανάσταση του στη Μακεδονία από τη Συκιά Χαλκιδικής, είχε πυρπολήσει τον ναό του Αγίου Αθανασίου όπου είχε οχυρωθεί η τούρκικη φρουρά του χωριού για να σωθεί. Η απόφαση του να βάλει φωτιά στην εκκλησία ήταν συνειδητή, καθώς, παρά τις εκκλήσεις των Ελλήνων προς τους Τούρκους στρατιώτες να εγκαταλείψουν τον ιερό χώρο, εκείνοι αρνήθηκαν.

Η τρίκλιτη ξυλόστεγη βασιλική με νάρθηκα και γυναικωνίτη αποτελεί λαμπρό δείγμα της λαϊκής αρχιτεκτονικής και ξυλογλυπτικής παράδοσης, ενώ τα κειμήλια-δωρεές, που χρονολογούνται στις αρχές του 17ου αιώνα, έχουν μετατρέψει τον ιστορικό ναό σε μικρό μουσείο.

Επτά χρόνια (1861) αργότερα, μετά την καταστολή της Επανάστασης, ο Καρατάσος συγκέντρωσε τα απαραίτητα χρήματα με έναν και μόνο σκοπό: την ανοικοδόμηση του ναού. Ηταν η δεύτερη φορά που κατέρρεε από πυρκαγιά και ξαναγεννιόταν από τις στάχτες του.

Πολλές σελίδες έχουν γραφτεί για τον ενοριακό ναό Αγίου Αθανασίου, ένα διατηρητέο μνημείο που βρίσκεται στον παλαιό οικισμό της Συκιάς στη Σιθωνία Χαλκιδικής. Την ιστορία του ξαναγράφουν η Εφορεία Αρχαιοτήτων Χαλκιδικής και Αγίου Ορους, με αφορμή την ολοκλήρωση της αναστήλωσης αλλά και τη συμπλήρωση 200 χρόνων από την ανέγερσή του.

Η τρίκλιτη ξυλόστεγη βασιλική με νάρθηκα και γυναικωνίτη αποτελεί ένα από τα λαμπρά δείγματα της λαϊκής αρχιτεκτονικής και ξυλογλυπτικής παράδοσης, ενώ τα κειμήλια-δωρεές που χρονολογούνται από τις αρχές του 17ου αιώνα έχουν μετατρέψει τον ιστορικό ναό σε μικρό μουσείο. Φορητές εικόνες και εκκλησιαστικά σκεύη φέρουν αφιερωματικές επιγραφές κατοίκων της Συκιάς αλλά και Συκιωτών Αγιορειτών μοναχών. Δύο εξαιρετικοί επιτάφιοι κοσμούν τον βόρειο και τον νότιο τοίχο του ναού (δωρεά της αθωνικής μονής του Αγίου Παντελεήμονος) και μια συλλογή από παλαίτυπους κώδικες χρονολογημένοι από τον 17ο έως και τον 19ο αιώνα, προερχόμενοι από αγιορείτικες μονές, σηματοδοτούν τη διαχρονική σχέση της κοινότητας με το Αγιώνυμο Όρος, τουλάχιστον από τον 13ο αιώνα.

Η ιστορία του ναού ξεκινάει τον Δεκέμβριο του 1818 με τις εργασίες της ανέγερσής του που ολοκληρώθηκαν το 1819 από Ζουπανιώτες (Ζουπάνι – Πεντάλοφος Κοζάνης) μάστορες. Η κατασκευή του με απλά και φτωχικά υλικά αλλά με τεχνικές που μαρτυρούν τεχνίτες υψηλού επιπέδου ξεχωρίζει τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό του μνημείου. Διακοσμητικοί πλίνθοι ενσωματωμένοι σε λαξευτούς γρανιτόλιθους κοσμούν την τοιχοποιία του. Κεραμοπλαστικά και λιθανάγλυφες πλάκες με δικέφαλους αετούς, σταυρούς, κυπαρίσσια, πτηνά κ.ά. στολίζουν τις εξωτερικές επιφάνειες, ενώ το γείσο της στέγης διακοσμημένο με φυτικούς βλαστούς, πτηνά και χερουβείμ καθιστά το μνημείο μοναδικό. Εργο πιθανότατα Δυτικομακεδόνων τεχνητών είναι και η ξυλόγλυπτη διακόσμηση στο εσωτερικό του ναού (οροφή, τέμπλο, προσκυνητάρια, αγία τράπεζα, δεσποτικός θρόνος).

Στη μακρόχρονη πορεία του, ο ναός ως επίκεντρο σημαντικών ιστορικών γεγονότων υπέστη πολλές ζημιές. Οι εκτεταμένες επεμβάσεις του δεν αλλοίωσαν την αρχιτεκτονική του μορφή. Μέρος του ναού είχε καταστραφεί το 1821 –δύο χρόνια μετά την ανέγερσή του– από πυρκαγιά που προκάλεσαν τουρκικές δυνάμεις σε αντίποινα για το επαναστατικό κίνημα που ξέσπασε στη Χαλκιδική με βασικούς συντελεστές Συκιώτες, με επικεφαλής τον καπετάν Χάψα. Ο ναός επισκευάστηκε τη δεκαετία του 1830 μετά την επιστροφή των Συκιωτών από τις Βόρειες Σποράδες, όπου είχαν καταφύγει. Στην επισκευή του, καθοριστική ήταν η συμβολή του Αγίου Ορους. Δεν είναι τυχαία η ρήση των γερόντων που αναφέρουν ότι η σκιά του Αθω είναι ευλογία για το χωριό τους. Σε αυτή τη σκιά, όπως υποστηρίζουν, οφείλει το χωριό (Σκιά) το όνομά του.

Πηγή: Γ. Μυρτσιώτη, Καθημερινή